

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

Кафедра педагогіки та менеджменту освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри педагогіки

та менеджменту освіти

д.п.н., професор

РадулВ.В.

«31» серпня 2017 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 3 МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Рівень підготовки: доктор філософії

Форма навчання: денна / заочна

2017–2018 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Методологія та організація науково-педагогічного дослідження» для аспірантів галузі знань 01Освіта/Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Розробник: *доктор педагогічних наук, професор В.В.Радул*

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Протокол № 2 від «31» серпня 2017 року

Завідувач кафедри (гарант освітньо-наукової програми),
д.п.н., професор

В. В. Радул

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освітні, педагогічні науки (шифр і назва)	Дисципліна універсальної підготовки	
	Напрямок підготовки 011 Науки про освіту (шифр і назва)		
	Спеціальність (професійне спрямування): 011 Науки про освіту	Рік підготовки: 1-й та 2-й	
		1-й та 2-й	1-й та 2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання науковий реферат		Семестр	
Загальна кількість годин 90		2-й та 3-й	2-й та 3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1.5 самостійної роботи студента — 1.4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	14 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	12 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		64 год.	64 год.
		Індивідуальні завдання:	
		Консультації	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання — 28.8%

для заочної форми навчання — 28.8%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Доцільним є те, що способи одержання загальнонаукових та спеціальних знань, повинні стати предметом засвоєння в процесі науково-дослідницької діяльності.

Ці положення знаходять реалізацію в ідеях розвитку, формування становлення особистості, усвідомлення, мислення, емоцій, інтересів. Сьогодні створені всі умови для всебічного дослідження можливостей практичної реалізації науково-педагогічного дослідження, яке реалізується за допомогою поєднання теоретичних знань та умінь організувати та здійснити педагогічний експеримент.

Способи одержання знань – це ті суб'єктивні навчальні засоби, зокрема і методологічного значення, без яких неможлива творча діяльність здобувача.. Засвоєння способів здобуття знань повинно містити засвоєння загальнонаукових методів пізнання і способів мислення в певній галузі знань, а також оволодіння прийомами мислення. Такий підхід відкриває нові можливості для розвитку мислення в процесі науково-дослідницької діяльності. Вихідними тут стають методологічні знання.

Тобто, **мета** цього курсу полягає в усвідомленні та розумінні організації педагогічного дослідження.

Завдання : До завдань навчальної дисципліни можна віднести: 1) умінь спостерігати, аналізувати та пояснювати дані спостережень, відокремлювати суттєві факти від несуттєвих; 2) умінь проводити експеримент; 3) усвідомлення гносеологічного циклу (факти – модель – гіпотеза – наслідки – експериментальна перевірка наслідків) та вміння здійснювати активний пошук на його певних етапах; 4) розуміння структури теоретичного знання: побудова на основі дослідних даних ідеалізованої моделі, знаходження зв'язку між кількісними та якісними сторонами явищ, одержання висновків, наслідків, встановлення меж застосування; 5) оволодіння загальнонауковими ідеалами та принципами; 6) умінь виділити головне в складних явищах природи, абстрагуватися, аналізувати та узагальнювати матеріал; 7) усвідомлення методів наукового пізнання в природознавстві, їх співвіднесеність з узагальненою методологією; 8) умінь розглядати явища та процеси у взаємозв'язку,

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен **знати:** Як правильно скласти структуру педагогічного дослідження та виокремити педагогічні умови явищ та процесів. Об'єктивні – умови та обставини, які за припущенням утворюють незалежні від суб'єкта передумови його діяльності, а суб'єктивні – ті, що пов'язані із перетворенням зовнішніх умов у свідомості особистості. Тоді об'єктивні фактори доцільно розглядати як галузь зовнішніх спонукань до діяльності (стимули), а суб'єктивні – як внутрішні спонукання (усвідомлені потреби та мотиви). Між ними існує певний зв'язок.

Вміти: орієнтуватися в різних типах педагогічного дослідження, мати розуміння структури дисертаційного дослідження, логіки організації та проведення експерименту.

Програмні компетентності.

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК3 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК4 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК5 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ФК1 Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів у педагогічній науці та дотичних до неї міждисциплінарних галузях.

ФК2 Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень державною та іноземною (англійською) мовами, розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

ФК3 Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та професійній діяльності.

ФК4 Здатність моделювати, проектувати та реалізовувати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.

ФК5. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати дослідницькі науково-прикладні завдання в сфері освіти, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

ФК6. Здатність дотримуватись етичних норм, академічної доброчесності в науковій та професійній діяльності.

ФК7 Здатність переосмислювати знання й досвід, представлені в історико-педагогічному дискурсі, застосовувати їх у власному науково-педагогічному дослідженні.

Програмні результати навчання

ПРН1 Критично осмислювати знання про концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування освіти в Україні та світі, для розв'язання дослідницьких і професійних завдань, комплексних та інноваційних проблем, у тому числі в міждисциплінарних галузях.

ПРН2 Вільно спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях, у тому числі в провідних зарубіжних наукових виданнях.

ПРН3 Аналізувати змістове забезпечення освітнього процесу в ЗВО, визначати шляхи його модернізації, самостійно продукувати нові педагогічні ідеї.

ПРН5 Організувати та управляти освітніми процесами у складних, непередбачуваних умовах, що потребують нових стратегічних підходів, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси.

ПРН7 Планувати, організувати і здійснювати наукові (експериментальні) дослідження у сфері освіти з використанням інноваційних технологій, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, презентувати результати дослідження та доводити власну наукову позицію.

ПРН8 Застосовувати філософські принципи, поняття і категорії для обґрунтування методологічних засад, визначення соціокультурних чинників авторського дослідження.

ПРН9 Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій та продуктів у сфері освіти та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

ПРН12 Дотримуватися принципів академічної доброчесності у власній науковій та професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 (Методологія науково-педагогічного дослідження)

- Тема 1. Роль і значення методологічного знання у змісті освіти**
- Тема 2. Методологічні знання**
- Тема 3. Загальнонаукові підходи**
- Тема 4. Ознаки науково-педагогічного мислення**
- Тема 5. Джерела педагогічної інформації**
- Тема 6. Фактори дослідження**

Змістовий модуль 2. (Організація науково-педагогічного дослідження)

- Тема 1. Організація педагогічного дослідження**
- Тема 2. Структура дисертаційного дослідження**
- Тема 3. Методи педагогічного дослідження**
- Тема 4. Особливості різних напрямків дослідження педагогічних проблем**
- Тема 5. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій**

педагогічного дослідження	11	2	2	-	1	6		11	2	2	1	6
Тема 4. Особливості різних напрямків дослідження педагогічних проблем	8	2	1	-		5		9	2	1	-	6
Тема 5. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій	8	2	2	-		4		9	2	2	-	5
Разом	48	11	9	-	2	26		48	11	9	2	28
Усього годин	90	14	12	-	3	61		90	14	12	3	61
Науковий реферат												

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Роль і значення методологічного знання у змісті освіти	0,5
2	Тема 2. Методологічні знання	0,5
3	Тема 3. Загальнонаукові підходи	0,5
4	Тема 4. Ознаки науково-педагогічного мислення	0,5
5	Тема 5. Джерела педагогічної інформації	0,5
6	Тема 6. Фактори дослідження	0,5
7	Тема 7. Організація педагогічного дослідження	2
8	Тема 8. Структура дисертаційного дослідження	2
9	Тема 9. Методи педагогічного дослідження	2
10	Тема 10. Особливості різних напрямків дослідження педагогічних проблем	1
11	Тема 11. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій	2

Всього годин

12

Зміст тем лекційних та семінарських занять

Тема 1. Роль і значення методологічного знання у змісті освіти

Освіта як середовище формування особистості. Способи отримання наукової інформації та знань. Методологія педагогічної науки. Основні методологічні функції теорії.

Тема 2. Методологічні знання

Метод. Методика. Методологія. Техніка. Технологія. Процедура. Структура.

Тема 3. Загальнонаукові підходи

Загальнонаукові підходи. Спрямованість наукового пізнання. Загальнонаукові методи. Загальнонаукові підходи (структурний, системний, функціональний, ймовірносний, інформаційний, алгоритмічний та ін.).

Принципи наукового пошуку.

Тема 4. Ознаки науково-педагогічного мислення

Уміння спостерігати, аналізувати та пояснювати дані спостережень, відокремлювати суттєві факти від несуттєвих; уміння проводити експеримент; усвідомлення гносеологічного циклу (факти – модель – гіпотеза – наслідки – експериментальна перевірка наслідків) та вміння здійснювати активний пошук на його певних етапах; розуміння структури теоретичного знання: побудова на основі дослідних даних ідеалізованої моделі, знаходження зв'язку між кількісними та якісними сторонами явищ, одержання висновків, наслідків, встановлення меж застосування; оволодіння загальнонауковими ідеалами та принципами; уміння виділити головне в складних явищах природи, абстрагуватися, аналізувати та узагальнювати матеріал; усвідомлення методів наукового пізнання в природознавстві, їх співвіднесеність з узагальненою методологією; уміння розглядати явища та процеси у взаємозв'язку, розкривати сутність предметів та явищ, бачити їх суперечності.

Тема 5. Джерела педагогічної інформації

Дані про структуродисертаційного дослідження відповідного типу з урахуванням їх екстраполяційної динаміки; відомості про наступність цього типу дослідження з попередніми і наступними результатами; відомості про використання дослідницької моделі; інформація аналітичного характеру про співвіднесеність компонентів структури явища чи процесу; експертна оцінка структури світоглядних, поведінкових та творчих якостей особистості; експертна оцінка явища чи процесу; відомості про наукову літературу, склад

респондентів; динамічні дані про віддалені результати дисертаційного дослідження; інформація про підсумки дослідно-експериментальної роботи з перевірки результатів що дозволяють внести необхідні корективи в реальний процес, мінімізувати, оптимізувати або максимізувати їх.

Тема 6. Фактори дослідження

Фактори дослідження: об'єктивні, суб'єктивні, зовнішні, внутрішні, соціальні. Загальні та специфічні. Прямі та опосередковані.

Тема 7. Організація педагогічного дослідження

Вибір проблеми. Ознайомлення із науковими публікаціями із проблеми дослідження. Формулювання теми дослідження. Складання схеми організації та проведення експерименту. (джерельної бази).

Тема 8. Структура дисертаційного дослідження

Актуальність. Науковий апарат (мета, завдання, гіпотеза, об'єкт, предмет, наукова новизна, теоретична та практична значущість). Вірогідність отриманих результатів. База дослідження апробація результатів. Розділи.

Тема 9. Методи педагогічного дослідження

Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння й узагальнення наукової літератури з філософії, психології та педагогіки, побудова теоретичної моделі; синтез емпіричного матеріалу, класифікація, дедукція, індукція, моделювання.

Емпіричні: діагностичні методи (анкетування, інтерв'ювання, бесіди, соціометричні методи); **обсерваційні методи** (пряме, побічне, включене спостереження, безпосереднє й опосередковане); **прогностичні методи** (експертних оцінок, узагальнення незалежних характеристик, моделювання, екстраполяції, шкалування, ранжування тощо); **експериментальні методи; праксиметричні методи** (аналіз освітньої діяльності, професіографічний аналіз тощо). Методи історико-педагогічного дослідження.

Тема 10. Особливості різних напрямків дослідження педагогічних проблем

Організація та особливості дисертаційного дослідження із різних спеціальностей (напрямків) педагогічної науки (за спеціальностями).

Тема 11. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій

Нормативні вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій. Особливості технічного оформлення тощо.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Роль і значення методологічного знання у змісті освіти	6
2	Тема 2. Методологічні знання	5
3	Тема 3. Загальнонаукові підходи	6
4	Тема 4. Ознаки науково-педагогічного мислення	6
5	Тема 5. Джерела педагогічної інформації	6
6	Тема 6. Фактори дослідження	6
7	Тема 7. Організація педагогічного дослідження	5
8	Тема 8. Структура дисертаційного дослідження	6
9	Тема 9. Методи педагогічного дослідження	6
10	Тема 10. Особливості різних напрямків дослідження педагогічних проблем	5
11	Тема 11. Вимоги до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій	4

Всього годин

61

10. Методи навчання

Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія самостійна робота з інформаційними джерелами (книги, мережеві ресурси підготовка тез, наукових статей, посібника, розділу монографії, розробка навчальних програм), моделювання, демонстрація, ілюстрація.

11. Методи контролю

Підсумковий контроль: залік. Проведення поточного контролю здійснюється шляхом шляхом поточного індивідуального та фронтального питування знань студента під час практичних занять, оцінювання якості виконання завдань для самостійної роботи, виконання (наукових статей, посібника, розділу монографії, розробки навчальних програм) модульних контрольних робіт, наукові реферати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Система оцінювання (оцінок)

Оцінювання активності на семінарському занятті:

оцінка “5” - 10 балів

оцінка “4” - 8 балів

оцінка “3” - 6 балів

максимальна оцінка — відмінно з кількістю балів 60

Система творчих завдань

1. Тези (не менше 2 опублікованих) — 5 балів
2. Статті (не менше 2 опублікованих) — 20 балів
3. Посібник (співавторство) — 20 балів
4. Монографія (розділ) — 40 балів
5. Навчальна програма — 10-15 балів

Методичне забезпечення

1. **Енциклопедія освіти** / Акад. пед.наук України; головний ред. В.Г.Кремень. - К.: Юріком Інтер, 2008. - 1040 с.

2. **Педагогічний словник**/ За редакцією дійсного члена АПН України М.Д.Ярмаченка. - К.: Педагогічна думка, 2001.

3. С.У. Гончаренко **Український педагогічний словник**.

4. **Соціолого-педагогічний словник**/ За ред. В.В.Радула, вид. 2-е. - Харків:Мачулін, 2015. - 444 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження.: Методологічні поради молодим науковцям / Гончаренко С. У. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. – 308 с.
2. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. / С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін.; За ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К.: Вища шк., 2003. – 323 с.
3. Соціолого-педагогічний словник / За загальною ред. В.В. Радула, вид.2-е. - Харків: Мачулін, 2015. - 444 с.
4. Радул В. В., Радул О. С. Організація та методи педагогічного дослідження: навчально-методичний посібник: [Методичні рекомендації для здобувачів наукового ступеня]. – Кіровоград, 2012. – 56 с.
5. Радул В.В. Діагностика особистості майбутнього вчителя: [Монографія]/В.В.Радул. - К.: Вища шк., 1995. - 150 с.
6. Радул В.В. Фактори соціальної зрілості студентів педвузу: Навчальний посібник із спецкурсу для студентів педвузів /В.В.Радул. - К., 1994. - 144 с.
7. Радул В.В. Соціальний характер виховання/В.В.Радул // Шлях освіти, 2004, № 3. - С.6-9.
8. Радул В.В. Цілісність та системність у педагогічних дослідженнях/В.В.Радул // Рідна школа, 2004, №6. - С.12-14.
9. Радул В.В.Критерії соціально-професійної зрілості особистості /В.В.Радул. - Науково-методичний бюлетень//Проблеми особистості/За ред.д.пед.н., проф. В.В.Радула. – Кіровоград, КДПУ ім. В.Винниченка, 2016. – 100 с. – С.3-18.
10. Радул В.В. Особливості дослідження професійної самореалізації особистості у наукових теоріях та концепціях (друга половина ХХ століття) // Рідна школа, 2016, № 1. - С.3-10/
11. Радул В.В. Соціальна зрілість особистості:[Монографія] /В.В.Радул. - Харків:Мачулін, 2017. - 442 с.

Допоміжна

1. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Бабанский Ю. К. – М., Педагогика, 1982.
2. Введение в научное исследование: учебное пособие для студентов пединститутков / Ю. К. Бабанский, В. И. Журавлев, В. К. Розов и др. – М., Просвещение, 1988.
3. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/ В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 400 с.

4. Методы педагогического исследования. Лекции [под ред. канд. пед. наук В. И. Журавлева]. – М., Просвещение, 1972.
5. Педагогика: учеб. пособие. [под редакцией Ю. К. Бабанского]. – М., 1988.
6. Скаткин М. Н. Методология и методика педагогических исследований / Скаткин М. Н. – М.: Педагогика, 1986.
7. Теория и практика педагогического эксперимента [под ред. А. И. Пискунова, Г.В. Воробьева]. – М., Просвещение, 1979.
8. Ядов В. А. Социологическое исследование: методология, программа, методы / Ядов В. А. – Изд-во «Самарский университет», 1995. – 330 с.